

**Mr. sc. LIA DRAGOJEVIĆ OBRANILA
MAGISTARSKI RAD POD NASLOVOM
"ANALIZA POMORSKE TERMINOLOGIJE U
ROMANU MOBY DICK"**

*Lia Dragojević M. Sc. Won a Master's Degree
Titled "Analysis of Maritime Terms in Moby Dick
novel"*

fakulteta u Rijeci, mentor i član Povjerenstva

Na Sveučilištu u Zagrebu, na Filozofskom fakultetu, Odsjeku za anglistiku, 18. ožujka 2004., pred tročlanim stručnim Povjerenstvom u sastavu :

dr. sc. Damir Kalogjera, prof. emeritus, predsjednik Povjerenstva,

dr. sc. Sonja Bašić, prof. emeritus, član Povjerenstva, te

dr. sc. Boris Pritchard, red. prof. Pomorskog

Uvođenje engleskog jezika u nastavu u pomorskim školama, 7. Pomorsko nazivlje u romanu Moby Dick – imenice - 7.1. Imenice koje označuju pojmove za brod, 7.2. Imenice koje označuju pojmove za dijelove broda, 7.3. Imenice koje označuju pojmove za opremu na brodu, 7.4. Imenice koje označuju pojmove za more, 8. Leksički odnosi obrađenih imenica - 8.1. Homonimija, 8.2. Polisemija, 8.3. Sinonimija, 8.4. Antonimija, 8.5. Hiponimija, 8.6. Meronimija, 9. Zaključak, Sažetak i Sažetak na engleskom jeziku, Ključne riječi i Ključne riječi na engleskom jeziku te Literatura.

Uvodno se određuju pojmovi iz semantike i leksikologije relevantni za istraživanje pomorskoga nazivlja polazeći od oblika leksičkih jedinica do semantičkih odnosa unutar pomorskog nazivlja i frekventnijih leksičkih skupova u pomorstvu. Na temelju spomenutog pojmovlja i opisa leksika pomorske struke, određuju se i ciljevi istraživanja.

Magistrandica se odlučila za kontrastivnu analizu na leksičkoj i semantičkoj razini kao osnovnu metodu usporednog istraživanja engleskog i hrvatskog pomorskog nazivlja.

U Uvodu i Ciljevima istraživanja navodi kako je cilj njezinu istraživanju da utvrdi i lingvistički opiše vokabular engleskog i hrvatskog jezika u romanu H. Melvillea Moby Dick, u specifičnome izvanjezičnom okruženju pomorske struke. Autorica u svom radu polazi od teoretskih postavaka R. Cartera (1998.) za proučavanja i poučavanje vokabulara, tj. za potrebu proučavanja semantičke struke vokabulara, sintaktičkih okvira određenog vokabulara, kolokacijskih i drugih sintagmatskih odnosa unutar vokabulara, leksičkih asocijacija, fiksnih izraza i idioma.

Autorica se odlučila za poredbenu leksikologiju i kontrastivnu analizu kao najprimjereniju metodologiju u proučavanju dvaju leksičkih sustava: dijela engleskog i hrvatskog pomorskog nazivlja zastupljenoga u romanu

Lia Dragojević, predavačica engleskog i talijanskog jezika sa Sveučilišta u Dubrovniku, te prevoditeljica sažetaka na engleski jezik stručno-znanstvenog časopisa Naše more, obranila je magistarski rad pod naslovom:

Analiza pomorske terminologije u romanu Moby Dick

Magistarski rad obuhvaća 134 stranice i sadržava sljedeća poglavlja:

1. Uvod, 2. Cilj istraživanja, 3. Teoretski pristup i metodologija, 4. Korpus, 5. Leksik engleskog jezika u pomorstvu - 5.1. Engleski jezik kao jezik komunikacije u svjetskom pomorskom okruženju, 5.2. Pregled povijesnog razvitka engleskog jezika, 5.3. Kulturni, povijesni i književni okvir romana Moby Dick, 5.3.1. Herman Melville, 5.3.2. Moby Dick, 6. Leksik hrvatskog jezika u pomorstvu - 6.1. Hrvatski jezik i njegova uporaba u pomorstvu, 6.2. Pregled povijesnog razvitka hrvatskog pomorskog jezika i njegovih kontakata s engleskim, 6.3.

Moby Dick. Pritom se služi rezultatima višegodišnjega kontrastivnog englesko-hrvatskog projekta Filozofskog fakulteta u Zagrebu pod vodstvom prof. dr. Rudolfa Filipovića te novijim sličnim istraživanjima drugih jezičnih parova na temelju velikih tekstualnih korpusa (usp. B. Altenberg & S. Granger, 2002.). Jednako tako raspravlja o vrijednosti, ali i nedostacima kontrastivne analize u prevođenju, i obratno, s obzirom na to što njezin rad obuhvaća i analizu prijevoda navedenoga romana na hrvatski jezik. Ovdje se posebice služi istraživanjima prof. dr. Vladimira Ivira i prof. dr. Mirjane Bonačić, a koristi se i drugim utjecajnim studijima kontrastivne analize (npr. James, 1980., i Krzeszowski, 1990.)

Također uvodno autorica raspravlja o problematici prevođenja književnog djela koje sadržava izrazite elemente struke - u ovom slučaju pomorske (nedostatak leksikološke građe i terminoloških rječnika, vremenska udaljenost izvornika i prijevoda, engleska pomorska terminološka tradicija i obilježja razvitka hrvatskoga pomorskog nazivlja, uloga fusnota, itd.). Posebne teškoće pritom očituju se u kulturalnim razlikama.

Četvrto poglavlje opisuje korpus za kontrastivno istraživanje englesko-hrvatskog pomorskog nazivlja u romanu Moby Dick, koji sadržava 1.755 dvojezičnih kartica (izvornik i prijevod) s primjerima pomorskih termina u njihovu rečeničnom kontekstu. Hrvatski prijevod objavljen je 1985. godine, a prevoditelji su bili Zlatko Gorjan i Josip Tabak. Korpus je obrađen i abecedno po pojedinim leksemima pomorskog nazivlja, prema engleskom i hrvatskom popisu. Izbor nazivlja temelji se na nekim od najvažnijih leksikografskih i leksikoloških radova o engleskoj pomorskoj terminologiji i na poznatim terminološkim i leksikološkim radovima hrvatskih leksikologa i jezikoslovaca. Svim tim spoznajama autorica je dodala svoje osobno iskustvo u višegodišnjem radu na visokom pomorskom učilištu u Dubrovniku.

Svaka kartica sadržava odrednicu vrste riječi, rečenični kontekst u izvorniku, stranicu izvornika, prijevod, vrstu riječi u prijevodu i stranicu u prijevodu. Autorica se, kao prvo, odlučila za kontrastivnu obradu imenica (1.139 primjera), najbitnijih i najznačajnijih riječi u pomorskom nazivlju. Popis uz to uključuje 345 jedinica korpusa za glagole, 136 za pridjeve i 71 jedinicu za priloge. Naposljetku, u posebnoj dopuni navodi se 57 rečenica s primjerima specifičnih zapovijedi iz doba jedrenjaka.

Peto poglavlje opisuje i analizira leksik engleskog jezika u pomorstvu i ima sljedeća potpoglavlja:

1. Uloga engleskoga kao jezika komuniciranja u svjetskom pomorstvu, 2. Pregled povijesnog razvitka engleskoga pomorskog vokabulara (teoretska podloga za leksikološku analizu i kontrastiranje engleskog i hrvatskog pomorskog nazivlja), 3. Kratak osvrt na književni rad H. Melvillea i 4. Kraća književno-stilistička analiza romana Moby Dick.

Šesto poglavlje pruža prikaz i opis hrvatskoga pomorskog leksika. Uz poznate radove o povijesnom razvitku hrvatskoga pomorskog nazivlja (F. Vrančić, P. R. Vitezović, J. Stulli, A. Mikoč, B. Jurišić, B. Babić, J. Carić) posebice su vrijedni prikazi nešto manje opisanih dubrovačkih leksikografskih i terminoloških izvora. Konačno, u ovom poglavlju ponuđen je i kraći sažeti prikaz povijesti jezičnih dodira između hrvatskog i engleskog jezika u pomorstvu, te zastupljenosti nastave engleskog jezika na hrvatskim pomorskim učilištima.

Sedmo poglavlje, središnji dio magistarskog rada, nosi naziv: Pomorsko nazivlje u romanu Moby Dick, a u njemu se raspravlja najvećim dijelom o imenicama i, samo usputno, o glagolima, pridjevima i prilozima. Imenice su u radu svrstane prema leksičkim / semantičkim poljima, tj. leksikalizaciji temeljnih pomorskih pojmova, u imenice koje označuju: (a) pojmove za brod, (b) pojmove za dijelove broda, (c) pojmove za brodsku opremu, (d) pojmove za osobe na brodu i (e) pojam "more". U romanu Moby Dick identificirani su sljedeći leksemi za pojam "brod": ship, boat, craft, vessel, schooner, canoe i njihovi prijevodni ekvivalenti: brod, korab, brodina, karampana, karkaša. Kao izrazi leksičkog skupa "brod/vrste brodova", ti se leksemi opisuju u oba jezika i kontrastiraju prema njihovim semantičkim obilježjima, sintaktičkom okruženju i njihovoj stilističkoj vrijednosti u romanu i njegovu prijevodu. Pri analizi autorica se koristi radovima klasika engleske pomorske terminologije i leksikografije (de Kerchove, 1987. i Layton 1961.) te u analizi prijevoda Hrvatskim enciklopedijskim rječnikom (Novi Liber, Zagreb, 2002.), Pomorskom enciklopedijom (HAZU), Pomorskim leksikonom JLZ-a, 1990. itd. Analizom ovih leksema magistrandica utvrđuje formalne korespondente i prijevodne ekvivalente, te leksičke praznine u dijelu englesko-hrvatskog pomorskog nazivlja ograničenom na spomenuti roman i njegov prijevod. Na isti se način, utvrđujući frekvenciju pojavljivanja u izvorniku i frekvenciju prijevodnih ekvivalenata, razmatraju i utvrđuju ekvivalenti za lekseme boat (čamac), craft (brod, čamac, karkaša, brodina, podrtina), vessel (brod), schooner (škuna, bark), canoe (kanu, kovčeg, čun) i istražuju semantički, leksikološki, kontekstualni, stilistički (preneseno značenje, metaforika itd.) i strukovni čimbenici koji određuju njihov prijevod na hrvatski jezik. U leksičkom skupu "dijelovi broda" (tj. sastavni elementi građe trupa jedrenjaka iz 19. stoljeća) sličnim se postupkom analiziraju leksemi: bow/s (kaštel, kaštio), bulwark (ograda, rubnjak), stern (krma), plank (podnica, palubna daska, cjepotina, trup, trenica), deck (paluba), hull (korab, trupina, trup), keel (čamac, kolumba, kobilica), forecastle (kaštel, pramac, pramčana paluba), prow (pramac), hold (potpalublje, santina, štiva, utroba), hatch (bukaporta, špiraj, tovarni prostor). Isto vrijedi i za raščlambu leksema u leksičkom skupu "brodska oprema": mast (jarbol), anchor (sidro), rigging (snast, pripone, jedrilje, konop), sail (jedro), spar (križ, penun, krstac, greda, sljemeni križ), oar (veslo), capsatan (vitlo, vitao), tackle (kolotur, koloturnik, konop), shroud (pripona sartija).

Posebno valja istaknuti detaljnu obradbu leksema iz skupa "osobe na brodu": shipmate (drug, brat mornar, mornar), captain (kapetan, zapovjednik), sailor (mornar, pomorac, mornarsko čeljade), mate (božman, časnik), harpooner (harpunar), mariner (mornar), pilot (peljar), seaman (pomorac, mornar), commander (zapovjednik, kapetan). S obzirom na veliku zastupljenost u pomorskom stručnom vokabularu, u daljnjim istraživanjima ove vrste valjalo bi identificirati i leksikološki obraditi višečlane leksičke jedinice s navedenim terminima kao temeljnim leksemima u višečlanim imenicama (npr. Chief Mate, Master's Mate itd.). Konačno, utvrđeni su i nazivi za pojam "more": sea (more, pučina, ocean), water (voda, more, površje) - leksemi koji također zahtijevaju daljnja istraživanja u okviru kognitivne lingvistike i leksičke semantike.

U posljednjem dijelu središnjeg poglavlja, na korpusu Melvilleova najvažnijega književnog djela istražuju se određeni primjeri semantičkih odnosa homonimije (ship), polisemije (forecastle, hatch), sinonimije (ship, vessel; bow, prow), antonimije, hiponimije i meronimije (npr. vessel u odnosu na nazive dijelova trupa i u odnosu na nazive opreme, jedrilja itd. Rad se bavi i primjerima metaforičke uporabe nekih pomorski obilježenih leksema, npr. sail on the same track (slijediti iste

stavove), sail / be in the same boat (biti u istoj situaciji), stir (privući pozornost), float/swim with the current; run into port, embark on (poduzeti neku stvar), miss the boat (zakasniti na nešto, izgubiti priliku) itd.

U svim primjerima spomenutih leksičkih skupova istražuje se potvrđenost prijevoda u glavnim hrvatskim leksikografskim / leksikološkim djelima utvrđujući ponegdje, gdje je to moguće, razloge za izostanak nekih leksema u tim djelima.

Magistarski rad udovoljava zahtjevima koji se postavljaju pred kandidata iz područja filologije jer je tema jasno izložena i korektno prikazana, posebice povezano s pomorskom terminologijom iz 19. stoljeća, te pri čemu je magistrandica iscrpno obradila stručno nazivlje jednoga od "najpomorskih" romana u povijesti književnosti na engleskom jeziku. Također, koristeći se opsežnom znanstveno-stručnom literaturom (102 naslova) autorica je stekla solidan uvid u razvitak engleske i hrvatske pomorske terminologije od 19. stoljeća pa sve do naših dana.¹

Glavni urednik

Rukopis primljen: 28.6.2004.

¹ Odobrenje za tiskanje teksta u časopisu *Naše more* dali su autori ocjene dr. sc. Damir Kalogjera, prof. emeritus, i dr. sc. Boris Pritchard, red. prof.